

УДК 616-091:378.147

РЕАЛЬНОСТЬ, ПРОБЛЕМЫ, ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

І. С. Шпонька, Г. С. Короленко, В. О. Бондарєва, П. О. Гриценко,
О. О. Алексєєнко, І. О. Мальцев, С. М. Чекан

ДЗ “Дніпропетровська медична академія МОЗ України”

REALITY, PROBLEMS AND WAYS OF IMPROVEMENT OF EDUCATIONAL PROCESS IN CONDITION OF THE CREDIT-MODULAR SYSTEM

I. S. Shponka, H. S. Korolenko, V. O. Bondaryeva, P. O. Hrytsenko,
O. O. Alyeksyeyenko, I. O. Maltsev, S. M. Chekan

SI “Dnipropetrovsk Medical Academy of MPH of Ukraine”

Головним завданням вищої школи на сьогоднішньому етапі модернізації вищої освіти України є забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів. Розв'язання цього завдання можливе за умови створення сприятливих умов для реалізації студентами свого інтелектуального потенціалу на основі впровадження в навчальний процес інноваційних педагогічних технологій, суттєвого підвищення ефективності навчального процесу, індивідуалізації навчання, безперервної активності і викладача, і кожного студента. Робоча програма з дисципліни “Патоморфологія” передбачає встановлення інтеграційних зв'язків між навчальними теоретичними та клінічними дисциплінами, а також формування фундаменту клінічного мислення студентів. Комплексний підхід до педагогічного процесу з використанням інтерактивних інноваційних технологій дозволяє суттєво покращити якість навчання на даний момент.

The main objective aim of High School Education, currently modernizing higher education in Ukraine - is to provide quality training according to international standards. The explaining of this problem has stipulate through the establishment of an enabling environment for the implementation of its students intellectual capacity through the introduction of innovative teaching learning process technologies, significant increase in the learning process, individualization of learning, continuous activity and the teacher and each student. The Work Program on the “pathomorphology” implies that the integration links between educational theoretical and clinical disciplines, as well as forming the foundation of clinical minds. An integrated approach to the educational process with the use of innovative interactive technology can significantly improve the quality of education at this time.

Вступ. Опираючись на європейський досвід підготовки фахівців за спеціальністю “Лікувальна справа”, “Стоматологія” та, враховуючи потреби практичної медицини України, необхідність пошуку нових педагогічних технологій, які поєднують междисциплінарну інтеграцію та розвиток клінічного мислення студентів не тільки старших, але й молодших курсів, є актуальним та своєчасним питанням. Основними тенденціями підготовки студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчання є створення стандартів за напрямками освіти, в яких домінував би діяльнісний аспект засвоєння змісту з урахуванням загальноєвропейських та регіональних стандартів; “гуманістична” модель викладання дисципліни; створення гнучких модульних програм; використання комунікативних форм і методів навчання,

характерних для європейської зони освіти; покращення “медіаосвітньої” підготовки викладачів, які мають проектувати освітнє та навчальне середовище з допомогою інформаційних, комп'ютерних і педагогічних технологій. Кредитно-модульна система організації навчального процесу підготовки фахівців відкриває нові можливості в системі вищої медичної освіти. Вона сприяє створенню умов для самореалізації особистості як лікаря та активного члена суспільства, задовольняє потреби держави у кваліфікованих спеціалістах відповідного профілю; надає можливість виховувати у майбутніх фахівців цілісне світосприйняття і сучасний науковий світогляд.

Основна частина. Формування клінічного мислення великою мірою визначається знаннями теоретичної медицини. Однією з глобальних дисциплін, яку вивчають студенти всіх напрямків підготовки спеці-

© І. С. Шпонька, Г. С. Короленко, В. О. Бондарєва та ін.

алістів (“Лікувальна справа”, “Педіатрія”, “Медико-профілактична справа”, “Стоматологія”), є патоморфологія із секційним курсом [1], яка вивчає матеріальний субстрат патологічних процесів захворювань. Клінічне мислення повинно закладатись починаючи з вивчення теоретичних дисциплін першого курсу: медична біологія, анатомія людини, гістологія; в подальшому – заглиблюватися на всіх професійно орієнтованих дисциплінах, до яких належить і патоморфологія [2, 3]. Вдосконалення творчого і професійного мислення повинно відтворюватися на клінічних дисциплінах і в подальшому поступово-прогресивному шляху саморозвитку [5, 6].

Сформувати клінічне мислення студента – мультипроблемний діалектичний процес, оволодіння яким є одним із найскладніших і важливіших завдань вищої медичної освіти. Кваліфікація лікаря визначається ступенем оволодіння майстерністю клінічного мислення, знаннями теоретичних аспектів медицини, розумінням алгоритму діагностичного пошуку та особистим досвідом [7, 8, 9].

Навчальний процес на кафедрі ґрунтується на знаннях, які студенти отримують при вивченні всіх загальнобіологічних дисциплін (які вивчали на 1–2 курсах) та клінічних дисциплін 3 курсу. Для глибокого розуміння перебігу патологічних процесів в організмі людини необхідна міжпредметна інтеграція за “вертикаллю” та “горизонталлю”. На сучасному етапі розвитку медицини деякі розділи дисциплін, такі, як: хвороби системи крові (особливо гемобластози), діагностичні критерії злоякісності та ін., унеможливають позитивне засвоєння студентами матеріалу без такої інтеграції [10, 11, 12]. Саме тому робоча програма з патоморфології передбачає встановлення інтеграційних зв’язків між навчальними дисциплінами.

Наш 8-річний досвід впровадження кредитно-модульної системи навчального процесу виявив ряд негативних сторін:

- зниження значення участі викладача у навчальному процесі: тобто “універсалізація” навчання неприпустима на молодших курсах, тому що викладачі повинні розвивати клініко-морфологічне мислення студентів, яке необхідне у практичній діяльності лікаря;

- тестологія, яка є провідною у навчанні на даному етапі при кредитно-модульній системі, знижує логічне усвідомлення патологічних процесів у студентів та призводить до механічного засвоєння матеріалу. Ми повністю розділяємо точку зору щодо використання педагогічної моделі, яка включає в себе розв’язання тестових завдань на практичних заняттях (із одним правильним дистрактором), але вона не

сприяє достатньою мірою формуванню клінічного мислення студентів;

- багато студентів 3 курсу, які добре засвоїли теоретичні навички на молодших курсах, не здатні їх використовувати у конкретній клінічній ситуації. Саме тому на кафедрі було вирішено залишити тестування за системою “КРОК” тільки на змістових та підсумкових модульних контролях;

- роботу студентів із тестами віднесли до блоку позааудиторної роботи, але з обов’язковим контролем якості виконання цієї роботи на практичних заняттях;

- самопідготовка зараховується студенту в балах і приєднується до загальної оцінки практичного заняття.

Для розвитку клінічного мислення, знань матеріального субстрату патологічних процесів та захворювань, студент повинен оволодіти навичками аналізу макроскопічних та мікроскопічних препаратів, а також обов’язково вказати можливі причини патологічного процесу або захворювання, особливості патогенезу, ускладнення та наслідки.

В якості контролю набутих практичних навичок та вмінь ми надаємо перевагу розв’язанню клініко-орієнтованих ситуаційних задач. При вирішенні завдань студент обґрунтовує діагноз, демонструє наявність та логічність клінічного мислення. При розв’язанні завдань допомогу має надати викладач для розвитку аналітико-синтетичних узагальнень, особливо з групами іноземних студентів, які мають певний мовний “бар’єр”.

Також особливу увагу слід пред’являти практичним заняттям, що проводяться у секційному залі та надають можливість безпосередньо спостерігати патологічні процеси та засвоювати практичні навички. Це передбачає під собою аналіз історії хвороби, оцінку даних лабораторних методів досліджень, можливість зробити резюме, що враховує макроскопічні зміни органів при різних патологічних станах, формування висновків про існуючі та можливі наслідки захворювання.

Важливим аспектом є вдосконалення проведення підсумкових модульних контролів, які проводяться за типом екзамену. Для цілісного уявлення про предмет, а не лише окремих його частин, об’єктивізації оцінювання знань студентів та роботи співробітників кафедр, адаптації студентів до умов проведення тестового інтегрованого ліцензійного іспиту “КРОК-1” у ДЗ “Дніпропетровська медична академія МОЗ України” запроваджено складання іспиту предмета, який передбачає 2 етапи: 1 – тестування за завданнями “КРОК-1” Центру тестування при МОЗ України проводиться централізовано та синхронно незалежною

моніторинговою групою за якістю освіти ВНЗ, яка не тільки бере участь у всіх етапах підготовки студентів до іспиту “КРОК-1” та “КРОК-2”, але й формує групи ризику, співпрацює із деканатами різних факультетів та визначає найбільш проблемні питання.

Другий етап – теоретична та практична частини – проводяться на кафедрі, при цьому оцінюється володіння теоретичним матеріалом (усна відповідь на запитання білета), практичними навичками (діагностика макро- та мікропрепаратів, розв’язання клініко-ситуаційних задач).

Позитивні шляхи вдосконалення навчального процесу кафедри свідчать результати ліцензійного інтегрованого іспиту “КРОК-1”. За результатами “КРОК-1. Загальна лікарська підготовка” у червні 2013 року у вітчизняних студентів середній показник

складав 78,9 %, що на 8 % вищий за національний показник (2 ранг за предметом в Україні), “КРОК-1. Стоматологія” (березень 2014 року) середній результат у вітчизняних студентів – 78,2 %, що на 9,4 % вищий за національний показник (1 ранг за предметом в Україні).

Висновки: 1. Робоча програма з дисципліни “Патоморфологія” передбачає встановлення інтеграційних зв’язків між навчальними дисциплінами за “вертикаллю” та “горизонталлю” і формування фундаменту клінічного мислення.

2. Комплексний підхід до організації навчального процесу з використанням інтерактивних технологій дозволяє покращити якість навчання на даний момент, про що свідчать результати ліцензійного інтегрованого тестового іспиту “КРОК-1”.

Література

- Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : [монографія] / Л. І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – 338 с.
- Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу : наказ МОНУ № 774 від 30.12.2005 р.
- Давиденко І. С. “Патологія”, “Патоморфологія” чи “Патологічна анатомія”? – одне з питань формування світогляду майбутніх лікарів за умов кредитно-модульної системи організації навчального процесу в Україні / І. С. Давиденко // Матеріали Х ювілейної Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю “Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України на новому етапі”, 18–19 квітня, 2013, Тернопіль. – Тернопіль : ТДМУ, 2013. – Ч. 2. – С. 97–99.
- Василенко Н. В. Система підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів до інноваційної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. пед. наук / Н. В. Василенко ; ЦПППО АПН України. – К., 2008. – 22 с.
- Інтеграція освітніх систем України і Європи : навчально-методичний посібник / [В. К. Медведєв, Ю. В. Стасєв, С. В. Залкін та ін.]; за ред. В. К. Медведєва. – Харків, 2005. – 124 с.
- Осійчук М. С. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток вищої медичної освіти / М. С. Осійчук // Матеріали Х ювілейної Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю “Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України на новому етапі”, 18–19 квітня, 2013, Тернопіль. – Тернопіль : ТДМУ, 2013. – Ч. 1. – С. 6–10.
- Модернізація навчальних планів і програм підготовки лікарів відповідно до нової парадигми розвитку Європейського освітнього простору / В. Ф. Москаленко, П. О. Яворівський, І. Є. Булах [та ін.] // Матеріали Х ювілейної Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю “Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України на новому етапі”, 18–19 квітня, 2013, Тернопіль. – Тернопіль : ТДМУ, 2013. – Ч. 1. – С. 25–28.
- Головань М. С. Упровадження європейської кредитно-трансферної системи як інноваційної технології організації навчання / М. С. Головань // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. Збірник статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 38, ч. 1. – С. 54–61.
- Засідання робочої програми з розробки складових Галузевого стандарту вищої освіти в галузі екологічної освіти // Вища школа. – 2012. – № 5. – С. 3–4.
- Вовканич І. І. Шляхи модернізації навчального процесу з метою підготовки фахівця європейського рівня / І. І. Вовканич, О. І. Свеженцева // Міжнародний науковий вісник. – 2011. – Вип. 3 (22), ч. 1. – С. 21–26.
- Кононець Н. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання / Н. Кононець // Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 1. – С. 76–80.
- Павко А. І. Сучасний університет в контексті Болонського процесу / А. І. Павко // Міжнародний науковий вісник. – 2011. – Вип. 3 (22), ч. 1. – С. 57–62.
- Іванова Н. Ю. Критерії оцінки якості освіти та їх досягнення / Н. Ю. Іванова, О. О. Корольова // Міжнародний науковий вісник. – 2011. – Вип. 3 (22), ч. 1. – С. 194–199.

Отримано 26.03.14